Ilmajoki Ahonkylä

Yleiskaavan päivityksen arkeologinen inventointi 2026

Sampsa Perälä
Risto Nurmi

Maanala Oy

Sisällysluettelo

Sisällysluettelo ... 2
Tutkimuksen perustiedot ... 3
1. Johdanto ... 4
1.1. Tausta ja tutkimustehtävä ... 4
1.2. Menetelmät ... 4
2. Valmisteluvaiheen havainnot ... 5
2.1. Maaperä ja topografia ... 5
2.2. Tutkimushistoria ... 6
2.3. Historialliset kartat ja paikannimistö ... 6
3. Maastohavainnot ... 8
3.1. Aiemmin rekisteröidyt kohteet ... 11
1. Rautala ... 11
2. Karmanttalin miilupakka ... 13
3. Koppelonmäki ... 15
3.2. Inventoinnissa todetut aiemmin rekisteröimättömät kohteet ... 16
4. Neiro ... 16
5. Karmanttalin miilupakka 2 ... 19
6. Elomaa ... 21
7. Käpälämäki ... 22
4. Yhteenveto ... 24
5. Lähteet ... 25

Taulukko 1. Raportin kohdenumerot ensimmäisessä sarakkeessa. Kohteet 1–2 ovat aiemmin rekisteröityjä kohteita. Kohde 3 on rekisterissä oleva poistettu muinaisjäännöskohde. 4–7 ovat inventoinnissa vuonna 2026 todettuja, aiemmin rekisteröimättömiä kohteita.

Kohde	Nimi	Laji	Tyyppi	Ajoitus	N	E
1	Rautala	Kiinteä muinaisjäännös	Röykkiöt	Pronssikautinen	6966366	280474
2	Karmanttalin miilupakka	Kiinteä muinaisjäännös	Hiilimiilut, talonpohjat, tervahaudat	Historiallinen, 1700-luku, 1800-luku	6965199	281761
3	Koppelomäki	Poistettu kiinteä muinaisjäännös (ei rauhoitettu)	Tervahaudat	Historiallinen	6965992	281124
4	Neiro	Kiinteä muinaisjäännös	Kellarit, sotilasleirit	Historiallinen, 1700-luku, 1800-luku	6968227	280348
5	Karmanttalin miilupakka 2	Kiinteä muinaisjäännös	Hiilimiilut, kiviröykkiöt	Historiallinen, 1700-luku, 1800-luku	6965399	282136
6	Elomaa	Muu kohde	Tervahaudat	1700-luku	6964950	279986
7	Käpälämäki	Muu kohde	Hiilimiilut	Historiallinen	6965796	280962

Tutkimuksen perustiedot

Kohde: Ilmajoen Ahonkylän yleiskaava-alue

Tutkimuksen tyyppi: arkeologinen inventointi

Tavoite: dokumentoida tunnettujen arkeologisten kohteiden kunto ja tiedot sekä selvittää onko alueella aiemmin tuntemattomia arkeologisia kohteita

Kenttätyöaika: 4.4. ja 6.–10.4.2026

Tutkijat: FT Risto Nurmi ja FM Sampsa Perälä, Maanala Oy

Tilaaja: Ilmajoen kunta

Aiemmat arkeologiset tutkimukset: Torvinen 1973, inventointi; Itäpalo 2023, inventointi; Koskinen, Poutiainen ja Jussila 2020, inventointi

Alkuperäinen arkistoaineisto digitaalisine valokuvineen: Maanala Oy. Raporttikopiot pdf-muodossa: Museoviraston arkisto, alueellinen vastuumuseo ja työn tilaaja.

Kuvat ja kartat: FM Sampsa Perälä, Maanala Oy.

Raportin karttakoordinaatit: ETRS-TM35FIN (N2000)

Koordinaatit alueen keskeltä: N 6966108 E 280499

Tutkimuksessa talletetut esinelöydöt ja näytteet:–

Tulos: Dokumentoitiin kaksi aiemmin rekisteröityä kohdetta Rautala (raportin kohde numero 1) ja Karmanttalin miilupakka (2). Tutkittiin ja dokumentoitiin kaksi uutta kiinteää muinaisjäännöstä Neiro (3) sekä Karmanttalin miilupakka 2 (4). Kahta kohdetta (Elomaa ja Käpälämäki) ehdotetaan talletettavan muu kohde -statuksella informaatioarvonsa vuoksi.

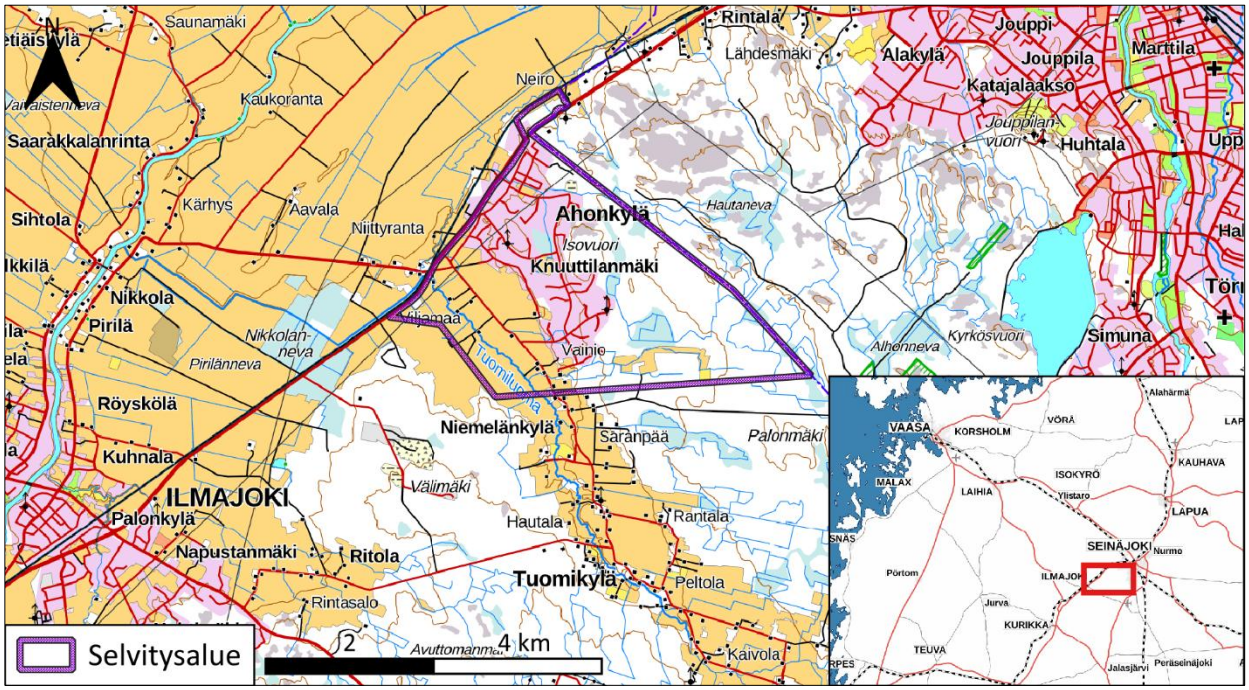

Kuva 1. Selvitysalue maastokartalla ja lähestymiskartta alaoikealla.

Kansikuva: Yksi kohteen Neiro maakellareista.

1. Johdanto

1.1. Tausta ja tutkimustehtävä

Ilmajoen kunta valmisteli Ahonkylän yleiskaavan päivitystä vuonna 2025. Yleiskaavamuutoksen valmistelun tueksi tarvittiin alueelta arkeologinen inventointi. Ilmajoen kunta tilasi työn Maanala Oy:ltä 21.10.2025. (§ 20 / 2025 ILM/1059/10.02.02.00/2023). Tilauksen yhteydessä määritelty selvitysalue on laajuudeltaan noin 813 hehtaaria, ja se sijoittuu osittain nykyiselle asemakaava-alueelle.

1.2. Menetelmät

Maastotöitä edelsi kattava esiselvitysvaihe. Kartoista asemoitiin vanhat peruskartat, pitäjänkartat ja isojakokartat. Karttalähteiden lisäksi arkeologisiin kohteisiin viittaavaa paikannimistöä tutkittiin avoimista paikannimitietokannoista (Nimisampo ja Nimiarkisto). Arkeologista potentiaalia tarkasteltiin maastokarttojen topografiasta ja Maanmittauslaitoksen (MML) vuoden 2025 5p/m²-laserkeilausaineistosta. Kentällä, esiselvitysvaiheessa ja raportoinnissa käytetyt rinnevarjostemallit on luotu *Relief Visualization Toolbox* -työkalulla (Kokalj 2025). Raportissa julkaistut rinnevarjostemallit on muokattu tarkkuudelle 0,5p/m2, MML:n 5p/m^2-aineiston käyttöehtojen mukaisesti. Lisäksi alueen maalajeja tarkasteltiin Geologian tutkimuskeskuksen 1:200 000 maaperäkarttaaineistosta.

Maastotyöt suoritettiin arkeologisin inventointimenetelmin, joita olivat silmänvarainen havainnointi, maanäytekairaus sekä metallinpaljastintutkimus. Muokatuilla pelloilla tehtiin pintapoimintaa. Havainnot dokumentoitiin muistiinpanoin, valokuvaamalla ja mittauksin. Maastohavainnoin vahvistetuille kohteille määritettiin mahdollisimman tarkat koordinaatit Qfield-mobiilisovelluksen Android-versiolla. Tallennetut koordinaatit eivät ole RTK-korjattuja, joten pistetietojen tarkkuus on 5 metriä. Sovelluksessa oli kaikki oleellinen valmisteluvaiheen paikkatietoaineisto, kuten rinnevarjostemallit.

FM Sampsa Perälä suoritti kenttätyöt 4.4. ja 6.–10.4.2026 säiden puolesta hyvissä havainto-olosuhteissa.

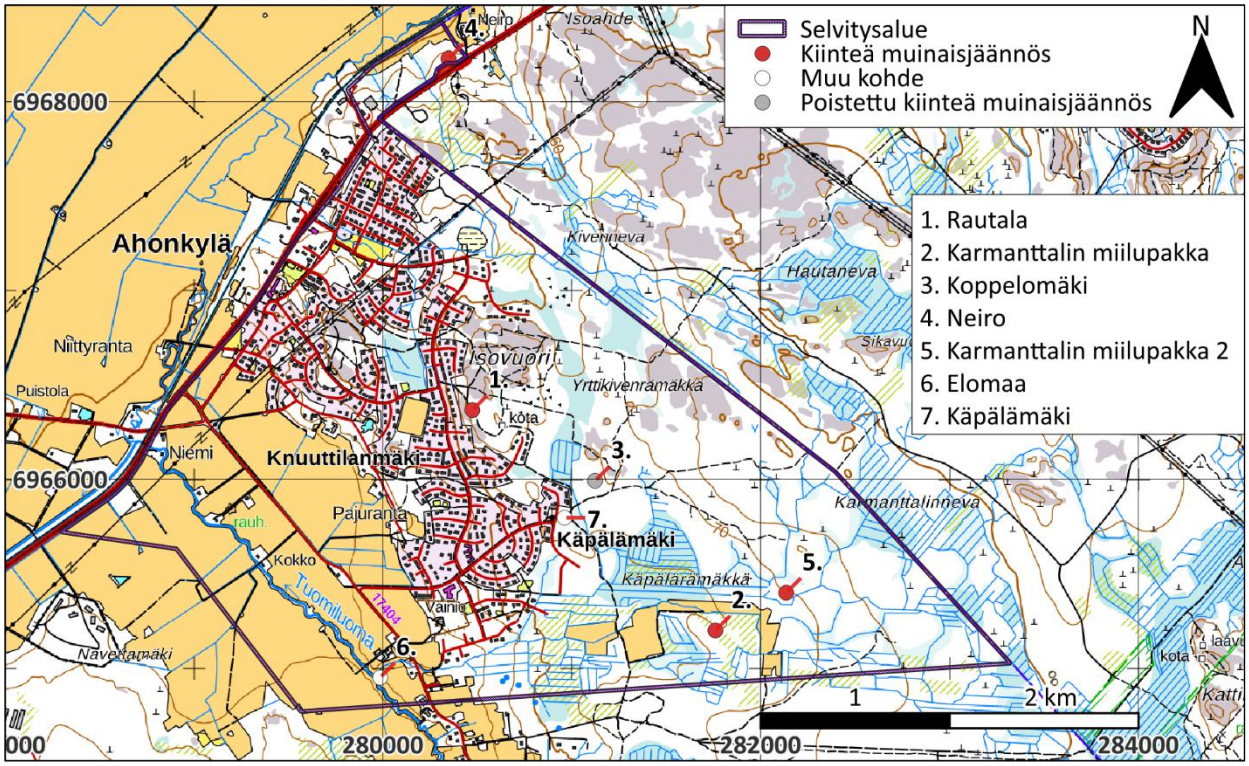

Kuva 2. Maastokartalle (Maanmittauslaitos) on merkitty selvitysalue, tunnetut muinaisjäännösrekisterin kohteet (1.–3.) ja inventoinnissa todetut aiemmin rekisteröimättömät kohteet (4.–7.).

2. Valmisteluvaiheen havainnot

2.1. Maaperä ja topografia

Maalajeiltaan alue jakautuu kolmeen vyöhykkeeseen: länsiosien peltoalueilla on Tuomiluoman molemmilla puolilla savea ja läntisimmässä reunassa pieni määrä hienorakeista liejua. Suurin osa metsästä on päälajiltaan selvittämätöntä sekalajitteista maata pois lukien kalliovyöhyke, joka läpäisee Ahonkylän taajaman pohjoisosat ja jatkuu läpi metsän Seinäjoen rajalle asti. Tasamaiden savisuus ja alueen itäosien kalliot tai vesistöistä syrjäiset moreenimaat eivät ole tarjonneet ihmistoiminnalle erityisen suotuisia olosuhteita. Alueen asutus onkin kehittynyt suhteellisen myöhään, vasta 1800-luvun pitäjänkartassa näkyy selvitysalueen ensimmäiset asutut tontit (Pitäjänkartta 1847 karttalehti 2222 05+06).

Laserkeilausaineistosta havaittiin useampia mahdollisia arkeologisia ilmiöitä, jotka merkittiin maastossa tarkastettavaksi. Yksi oli selkeä hiilimiilukohde. Toinen muodoltaan epäselvempi hiilimiilukohde havaittiin Käpälämäen alueelta. Muut aineistosta maastotarkastukseen merkityt havainnot olivat kooltaan potentiaalisia painanteita tai kohoumia, mutta todennäköisiä luonnonmuodostumina.

Maankohoamisen myötä alue on paljastunut merestä sen itäosista alkaen noin 5500 eaa. Pois lukien taajama-alueen jo rakennettuja korkeimpia kohtia Isovuoren ympärillä, alueen topografian perusteella merestä paljastunut maa ei välttämättä ole tarjonnut pitkäjänteiselle ihmistoiminnalle edellytyksiä. Suojaisia rantoja on ollut vähän ja loivien korkeuserojen vuoksi vedenpinta on ollut kahluukorkeudella. Ranta on vetäytynyt nopeasti, erityisesti Tuomiluoman savipeltoalueella, jossa sijaitsi hyvin matala sisämaahan työntyvä lahti 3000–2750 eaa. paikkeilla. Isovuorella sijaitseva Rautalan pronssikautinen röykkiö sijaitsee paikalla, joka on ollut ensin saari ja sittemmin niemi jo noin 5000–4000 eaa. (Hakonen 2025).

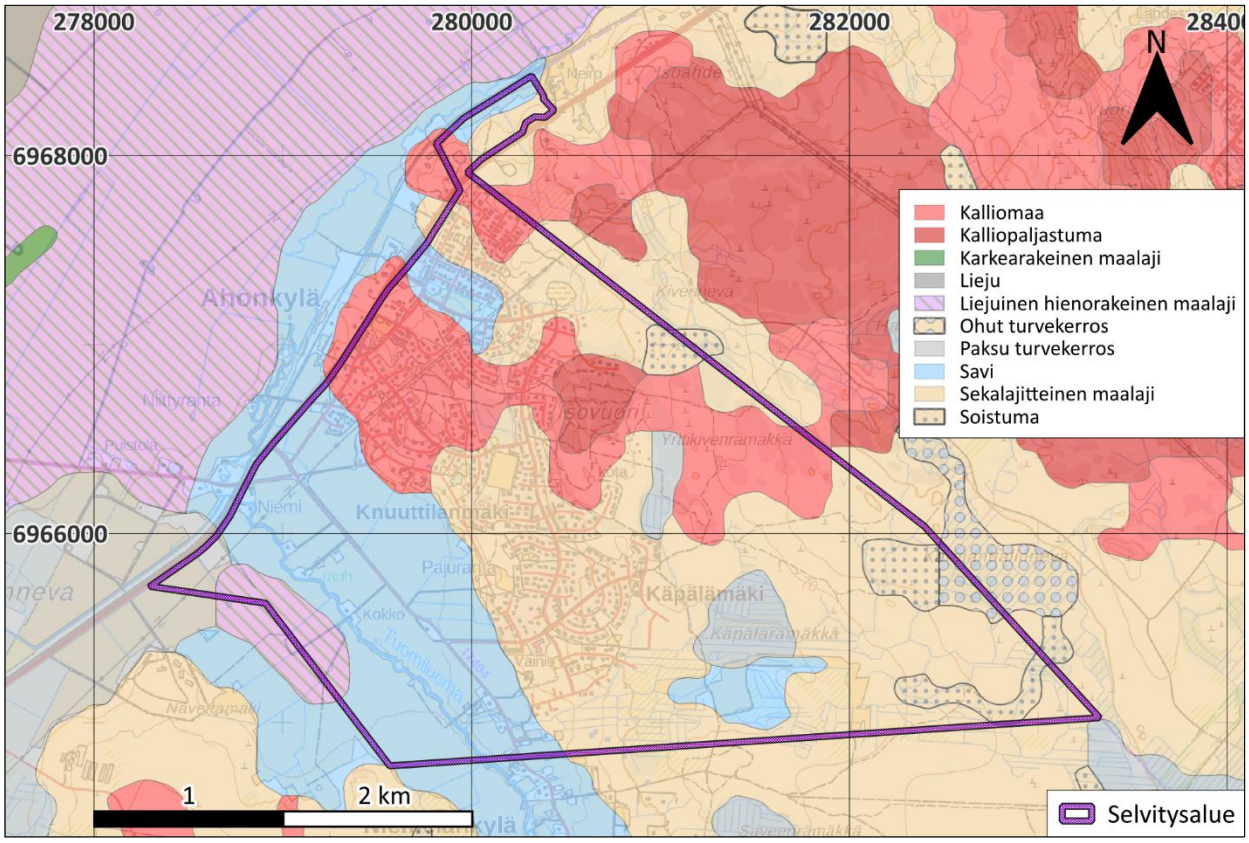

Kuva 3. Selvitysalueet 1:200 000 mittakaavan maaperäkartta-aineistolla (Geologian tutkimuskeskus). Maaperänkartan läpi näkyy maastokarttaote (Maanmittauslaitos).

2.2. Tutkimushistoria

Aiempien arkeologisten inventointien ei tiedetä laajasti kohdentuneen Ahonkylän tai Tuomikylän alueille. Ilmajoen kunnan inventoinnin on tehnyt arkeologi Markku Torvinen. Hän ilmeisesti ainoastaan tarkasti tunnetun Rautalan röykkiökohteen (Torvinen 1972). Arkeologit Jussi Koskinen, Hannu Poutiainen ja Timo Jussila inventoivat Kantatie 67 parantamiseen liittyviä vaihtoehtoisia tielinjoja, jotka osin kulkivat nykyisen kaavapäivityksen pohjoisosissa. (Koskinen et al. 2020). Arkeologi Jaana Itäpalo on liikkunut Seinäjoen ja Ilmajoen rajalla sähkönsiirtolinjan inventoinnissa Yrttikivenrämäkän kohdalla. (Itäpalo 2023).

2.3. Historialliset kartat ja paikannimistö

Historiallista maankäyttöä tarkasteltiin asemoimalla pitäjänkartat (Mört 1709, Colleen 1763 ja Pitäjänkartta 1845 karttalehti 2222 05+06) sekä Tuomiluoman varren kattavat isojakokartat (Stierwald 1768 ja 1771). Vanhimman pitäjänkartan (Mört 1709) perusteella vanha Ilmajoen ja Seinäjoen välinen tieyhteys on kulkenut selvitysalueen itäosista. Kyseessä on ilmeisesti eräässä vuoden 1741 jakokirjassa mainittu ratsutie. (Liakka ja Sarvas 1986, s. 441). Pitäjänkartalle on merkitty mahdollinen tontti alueen itäosissa Karmanttalissa. Se voisi liittyä alueen hiilimiilu- ja tervanpolttokohteisiin (kohteet 2 ja 5). (Pitäjänkartta 1847).

Ilmajoen 1700-luvun lopulla laadituissa isojakokartoissa tuolloin Peltoniemeen kuuluneilla Ahonkylän mailla kartoituksen kohteina olivat lähinnä Tuomiluoman varren niityt. Elomaan kohdassa on näille kartoille merkitty Tuomiluoman lähelle tervahautoja ja niihin liittyviä aumarakenteita. (Stierwald 1768 ja 1771).

Tuomiluoman varren niittyjä muutettiin peltoviljelyyn vasta 1700-luvun lopulta lähtien, kun ensimmäiset kaksi uudistilaa oli perustettu nykyisen Ala-Tuominiemen tilan kohdalle, noin 800 metriä selvitysalueen rajasta etelään. (Stierwald 1768 ja 1771).

Nimistöä ja topografiaa tarkasteltiin maastokartalta ja vuoden 1953 peruskarttalehdeltä (2222 05 06 Tuomikylä) sekä Nimisampo.fi- ja Nimiarkisto.fi-portaaleista. Näistä ainut potentiaalinen kohde oli alueellisen vastuumuseon arkeologin Janne Rantasen osoittaa Typpelänimisen mahdollisen sotilastorpan nimenkeruusijainti, nykyisellä Ahonkylän peltoaukiolla (sähköposti 31.3.2026, Nimiarkisto). Tarkastelluilta historiallisilta kartoilta kohdalle ei ole merkitty maankäyttöä.

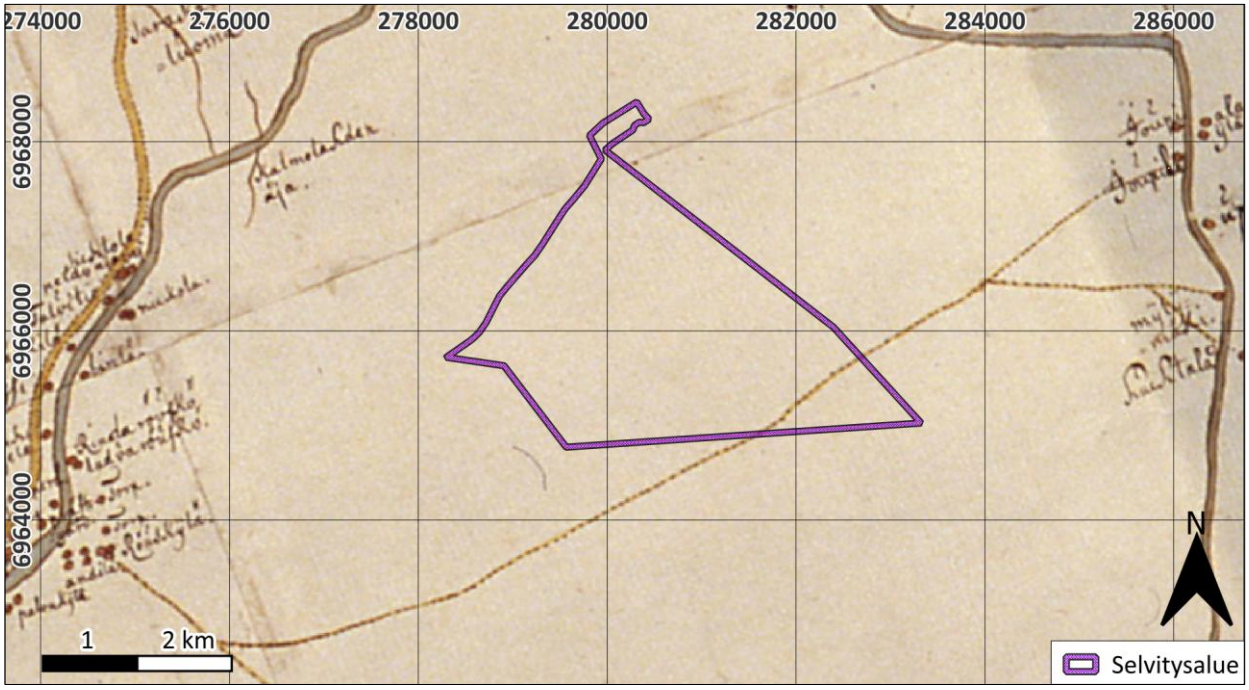

Kuva 4. Selvitysalueen itäkärjen läpi on kulkenut tie Seinäjoelle vielä 1709 pitäjänkartalla (Mört 1709).

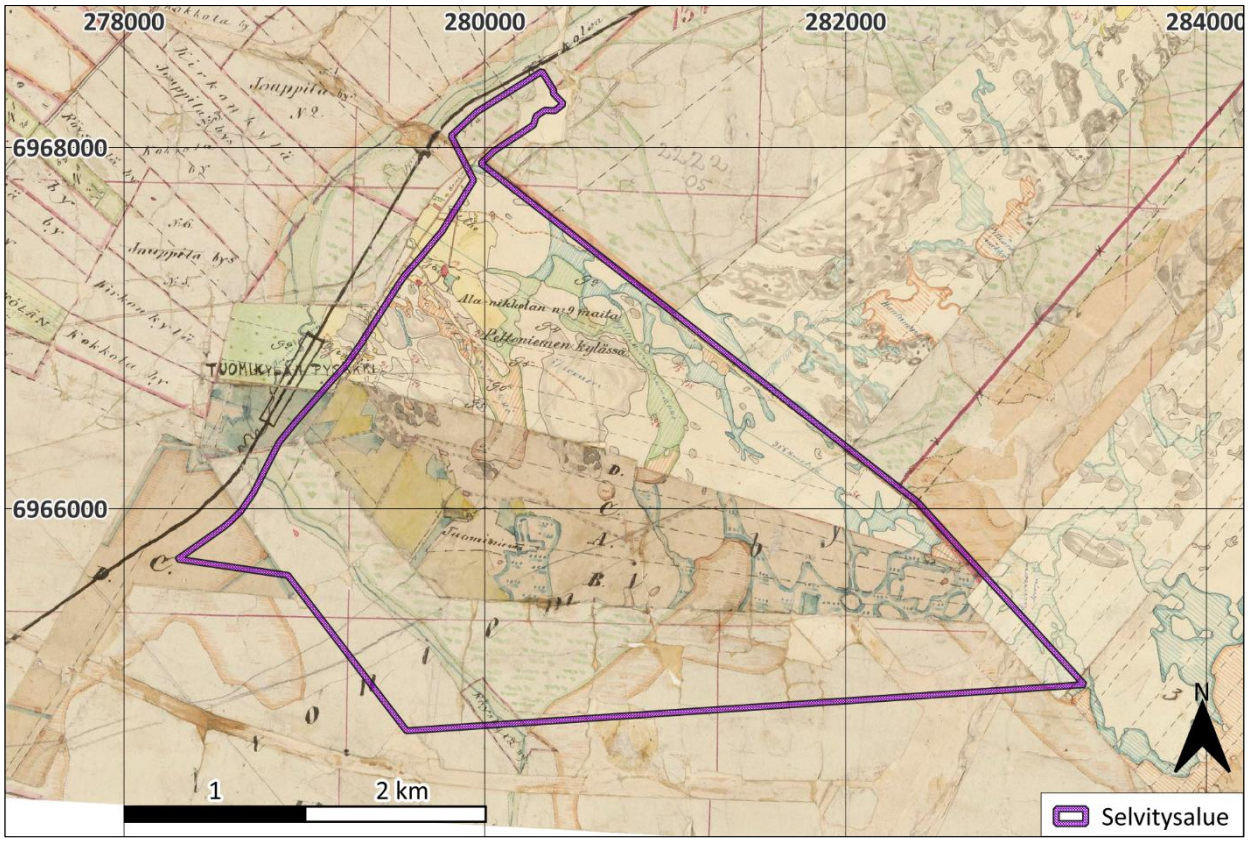

Kuva 5. Ote selvitysalueesta vuoden 1847 pitäjänkartalla. (Pitäjänkartta 1847 karttalehti 2222 05+06).

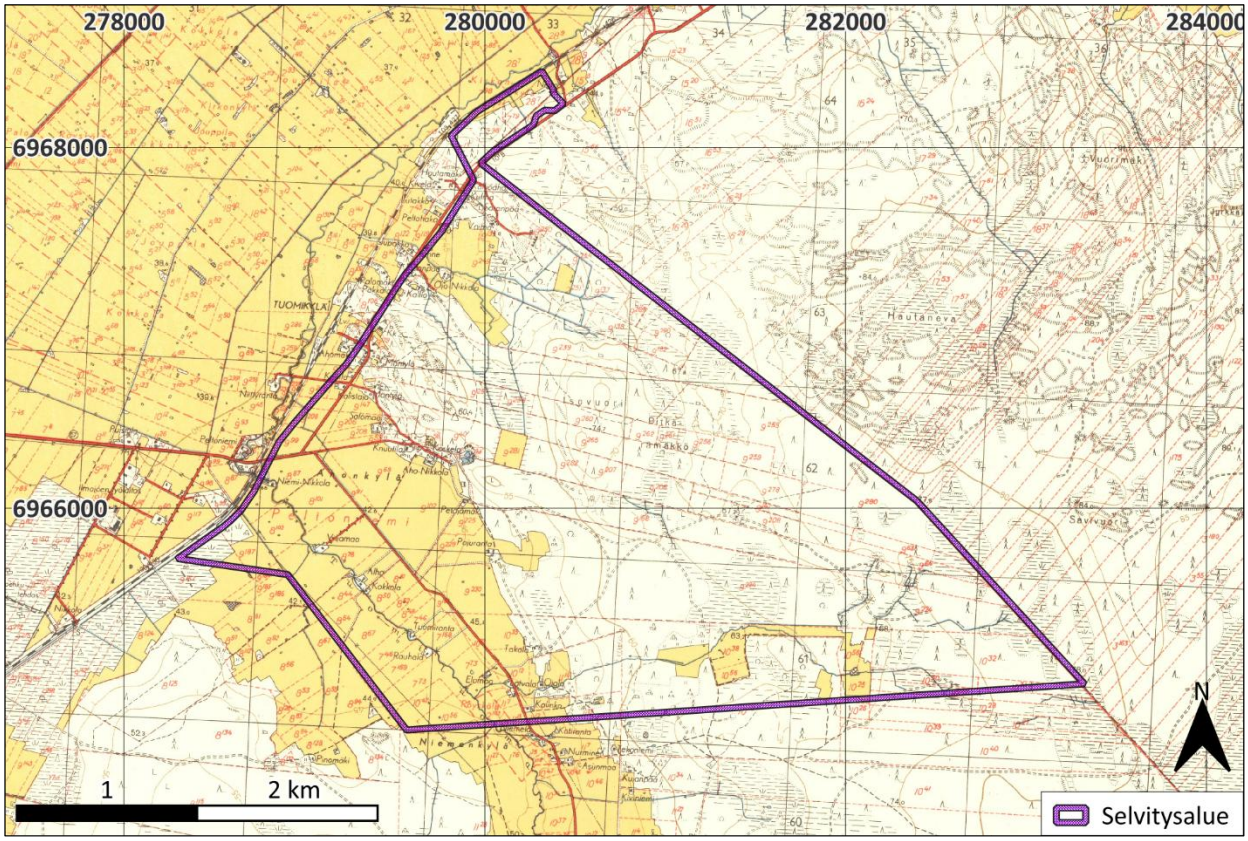

Kuva 6. Ote peruskartalta vuosilta 1953 (Karttalehti 2222 05 06 Tuomikylä). Selvitysalue on merkitty purpuralla.

3. Maastohavainnot

Kenttätyöt aloitettiin 4.4.2026 iltapäiväkäynnillä pilvisellä säällä hyvissä havainto-olosuhteissa. Tuomikyläntien molemmin puolin oli muokattuja peltoja, joita tarkastettiin pintapoimimalla, vailla mainittavia löytöjä.

Päivän lopuksi tarkastettiin Elomaan paikannimen kohdalta Tuomiluoman itäpuolella isojakokarttoihin merkityt tervahaudat sillä oletuksella, ettei niistä olisi peltomaankäytön jäljiltä ehjiä rakenteita. Tämä oletus vahvistettiin, mistä lisää raportin kohteen 5 tiedoissa.

Kuva 7. Savipeltoa Tuomiluoman varrelta. Luoteeseen.

Kolmantena päivänä 7.4. tarkastettiin aurinkoisella säällä Ilppari-tietokantaan ilmoitettu 1800-luvulle ajoitettu sotilaspuvun napin löytöpaikka. Tämä sijaitsi Käpälämäentien läntisimmän osan pohjoispuolisella pellolla. Alueella tehtiin pintapoimintaa ja käytettiin metallinpaljastinta mahdollisten metallisignaalikeskittymien paikantamiseksi. Vanhaan asutukseen viittaavia pintalöytöjä tai signaalikeskittymiä ei tullut.

Päivä jatkui jalkautumalla alueen itäpuoliseen maastoon. Reitti mukaili Ilmajoen ja Seinäjoen välisen vanhan tieyhteyden (Mört 1709) reittiä, mutta merkkejä tiestä ei havaittu. Tunnettu kiinteä muinaisjäännös Karmanttalin miilupakka (kohde 2) dokumentoitiin ja todettiin kuvauksen mukaiseksi. Läheisen Ämmänperkiön länsi-eteläpuolisen pellonkulman avohakkuuaukeata oli hiljattain muokattu, mikä mahdollisti maaperän tarkastelun. Merkkejä ihmistoiminnasta ei löytynyt, mutta maaperä oli muuhun maastoon verrattuna melko karkealajista.

Kuva 8. Muokattua avohakkuuta metsän ympäröimän pellon laidalla. Koilliseen.

Seuraavaksi tarkastettiin lidar-rinnevarjostemallista havaittu ennalta hiilimiiluiksi arvioitu kohde 5, Karmanttalin miilupakka 2. Arvio varmistui ja paikalta löytyneet rakenteet dokumentoitiin. Karmanttali-paikannimen lähistöltä pitäjänkartasta (Pitäjänkartta 1847 karttalehti 2222 05+06) havaitusta asuintontista ei löytynyt mitään viitteitä maastosta. Alueelta tarkastettiin asutukselle sopivia kumpareita, vailla jälkiä maankäytöstä.

Selvitysalueen itäosissa oli sammaleista ja muodoiltaan epätasaista kuusikkoa tai kosteapohjaista tiheää sekametsää. Alueella ei ollut merkkejä arkeologisesta potentiaalista.

Kuva 9. Maakivet, joista havaittiin kivenoton jälkiä, läheltä kohteen Rautala röykkiötä. Etelään.

Kenttäpäivänä 8.4. dokumentoitiin ensimmäiseksi tunnettu pronssikautinen hautaröykkiö, Rautala. Lähistöltä havaittiin kaksi

lohjennutta maakiveä, joissa oli porausreikiä. Paikkaa on ilmeisesti joskus käytetty kiviaineksen keräämiseen. Läheisen Ahonkylän kodan ympäristön tutkimisen jälkeen kierrettiin laajemmin koko Isovuoren maasto ja tarkastettiin alueen laserkeilausaineistosta tehtyjä havaintoja, vailla arkeologisesti kiinnostavia huomioita.

Tultaessa tarkastamaan lidar-mallista havaittua mahdollista hiilimiilukohdetta Käpälämäen alueella (kohde 7), paikalta tavattiin aktiivinen tienrakennustyömaa. Mahdollinen hiilimiilu- tai tervahautakohde todettiin tuhoutuneeksi maanrakennustöiden yhteydessä.

Yrttikivenrämäkkä–Järvenmaa–Koivumäki kierrokselta maastosta ei löytynyt huomioitavaa menneestä ihmistoiminnasta. Alueella oli paikoin useita tuulenkaatoja, joita tutkittiin esihistoriallisten esinelöytöjen varalta.

Kuva 10. Tuulenkaatoja oli paikoin maastossa paljon. Järvenmaa, kaakkoon.

Seuraavana päivänä 9.4. tarkastettiin rinnevarjostemallista havaitut kohteet Kantatie 67:n Ahonkylän pohjoispuolen levikkeen tuntumassa Ilmajoen ja Seinäjoen rajalla. Lähistöltä dokumentoitiin kolme maakellaria ja näihin mahdollisesti liittyvä kahden maavallin reunustama kaivanto (kohde 4). Tiheäkasvuinen rämeikkö vaikeutti havainnointia kirkkaasta säästä huolimatta.

Loppupäivä kului samaa selvitysalueen luoteisosan metsikköä inventoiden. Ahonkylän taajaman tasalla ollut rajamerkki tarkastettiin, sillä se on ollut kylien välinen raja, kun Seinäjoki vielä kuului Ilmajokeen ennen 1800-luvun loppua. Paikalla on ilmeisesti aiemmin ollut pienehkö kivistä koottu rajamerkki, joka nyt oli hajallaan. Sen keskellä oli moderni rajamerkki.

Saman metsän 2750 eaa. aikaista rantaviivaa tutkittiin 45 m mpy. korkeuskäyrän tuntumassa. Selkeitä rantatörmiä ei havaittu ja kuivemmat maastonkohdat olivat kivistä moreenia. Useampi tuulenkaato tarkastettiin löytöjen varalta tuloksetta.

Kuva 11. Vanhan rantaviivan tuntumassa kantatie 67:n pohjoispuolella oli tuulenkaatoja. Luoteeseen.

Viimeisenä kenttäpäivänä 10.4. suoritettiin pintapoimintaa pellolla, jolla sijaitsi Typpelä-nimisen mahdollisen sotilastorpan muistitiedolla talletettu paikka. Kyseiseen asutukseen viittaavia rakenteita tai löytöjä ei havaittu. Peltoja pintapoimittiin muualta lähistöltä selvitysalueen pohjoisosissa. Tuomiluoman länsipuolella käytiin tarkastamassa aluetta, jolla pellot olivat muokkaamattomia tai vettyneellä kynnöksellä.

Kuva 12. Tuomiluoman länsipuolella oli lähinnä muokkaamatonta peltoa. Länteen.

Päivää jatkettiin kulkemalla taajaman alueella ympäristöä havainnoiden. Alueelta tarkastettiin Palanutkallion maasto ja sen pohjoispuolinen metsäsaari. Taajaman pohjoisosien ja Mösinginkydön maanläjityspaikan välinen metsä kierrettiin. Metsässä on paikallisen asukkaan mukaan aiemmin ollut maanläjityspaikka ja maa-aineksen ottopaikkoja.

Rinnevarjostemallista havaittu kaakko-luodesuuntainen vallimainen rakenne tutkittiin metsän pohjoisosista. Mahdollisesti vuosina 1950–1980 (historialliset ilmakuvat, Paikkatietoikkuna) läheisen asuinalueen rakennustyömailta on tuotu paikalle isoja kiviä 15 metriä pitkään riviin. Kivien lounaispuolelle on kasattu maata, jotka on lopulta puskettu kivien väliin niin, että kiviä näkyy vain luoteispuolelta.

Kuva 13. Kivien ja maan läjityspaikasta on muodostunut harjumainen kulkureitti. Kuvasta katsottuna vasemmalla puolella rinteestä näkyy runsaasti isoja kiviä maan seasta. Kaakkoon.

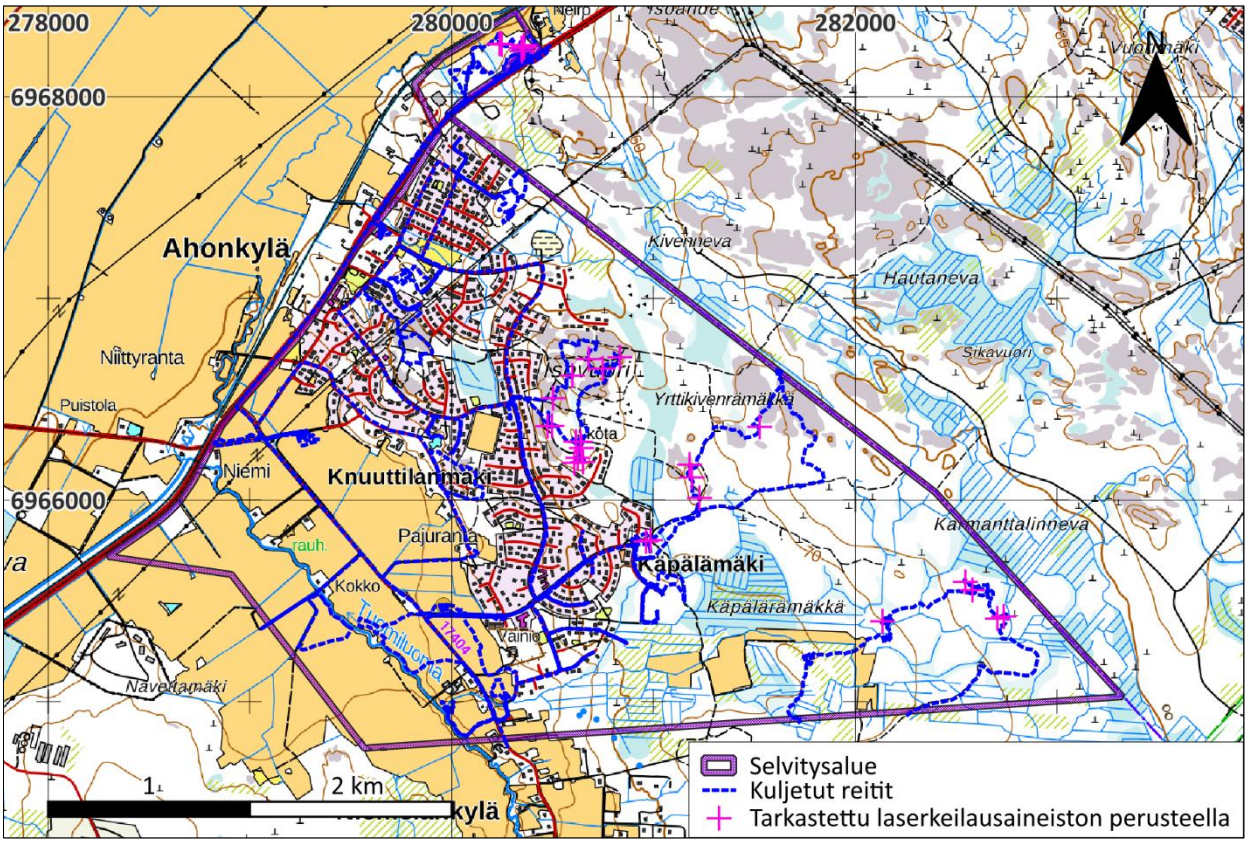

Kuva 14. Selvitysalueella kuljetut reitit merkitty sinisellä katkoviivalla ja laserkeilausaineiston perustella tarkastetut kohteet purppuralla ristillä.

3.1. Aiemmin rekisteröidyt kohteet

1. Rautala

Kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisterin kohde 145010032. Ehdotetaan koordinaattipisteen siirtoa.

Tyyppi: kivirakenteet, röykkiöt

Ajoitus: pronssikautinen, ei määritelty

Koordinaatit muinaisjäännösrekisterissä:
N 6966358 E 280530

Ehdotetut koordinaatit:
N 6966366 E 280474

Korkeus: 72,5 m mpy.

Aiemmat tutkimukset: Kerttu Itkonen tarkastus 1968, Markku Torvinen inventointi 1972

Aiemmat löydöt: –

Vuoden 2026 löydöt: –

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus huhtikuussa 2026: *”Paikka sijaitsee Ahonkylässä, lähellä Seinäjoen rajaa, Isovuoren lounaisrinteellä, noin 73 m mpy. Paikka on karua jäkälän peittämää kalliota, jossa kasvaa harvakseltaan mäntyjä.*

Röykkiö on kasattu kalliopohjalle, joka viettää polveilevasti lounaaseen. Röykkiö on keskustasta kuopalla ilmeisesti kaivelun seurauksena. Röykkiön korkeus on vuonna 1972 ollut noin 70 cm. Sen alkuperäinen halkaisija lienee ollut noin 3 metriä.”

Inventointi 8.4.2026: Kohde sijaitsee 56,5 metriä rekisteröidyistä koordinaateista länteen. Kalliovuorentien ja Pahkatien risteyksestä on linnun tietä röykkiölle itään noin 140 metriä. Noin 15 metriä röykkiön länsi- ja eteläpuolella kulkee leveä retkeilypolku Ahonkylän taajamasta Ahonkylän kodalle. Röykkiö sijaitsee 72,5 m mpy. korkeuskäyrän tuntumassa kanervikkoisella kalliolla, jolla kasvaa eri-ikäistä männikköä. Maasto lähtee laskeutumaan melko jyrkästi länteen, mutta idästä katsottuna se ei kohoa ympäristöstään.

Röykkiö on pohjakaavaltaan suorakulmamainen ja isoista sylikivistä kasattu. Sen keskellä on kuoppa. Sivujen pituudet ovat noin 2,5 metriä x 3,5 metriä ja korkeus noin 40 cm. Rinnevarjostemallista röykkiön rakenteen etelä-pohjoinen- ja länsi-itä suunnista on mitattavissa molemmista noin neljän metrin läpimitta. Röykkiöstä pengottuja kiviä on levinnyt pohjois- ja eteläpuolille, jotka luultavasti vaikuttavat mallin kuvantamaan rakenteeseen. Kohteelle ehdotettu rajaus perustuu maastohavaintoihin ja laserkeilausaineistoon.

Röykkiön rekisteriin ilmoitetut koordinaatit eivät pitäneet paikkaansa. Mahdollinen röykkiön todellinen sijainti paikannettiin jo valmisteluvaiheessa laserkeilausaineistosta tehdystä rinnevarjostemallista. Röykkiön kuvausta vastaava ilmiö havaittiin ja merkittiin kenttätöissä käytettävään paikkatietosovellukseen. Maastotarkastuksessa röykkiö löytyi juuri näistä koordinaateista. Saman asian vahvisti lähistöllä työskennellyt metsuri, joka tunsi alueen hyvin. Hän ei tuntenut alueelta muita röykkiöitä. Tämä kyettiin myös vahvistamaan tutkimalla rekisterin koordinaattien alue.

Kuten luvussa 2.1. todettiin, Isovuoren alue on ollut meren ympäröimää saarta ja niemeä jo 5000–4000 eaa. (Hakonen 2025). Pronssikaudella 1500–500 eaa. se on ollut jo melko pitkällä sisämaassa.

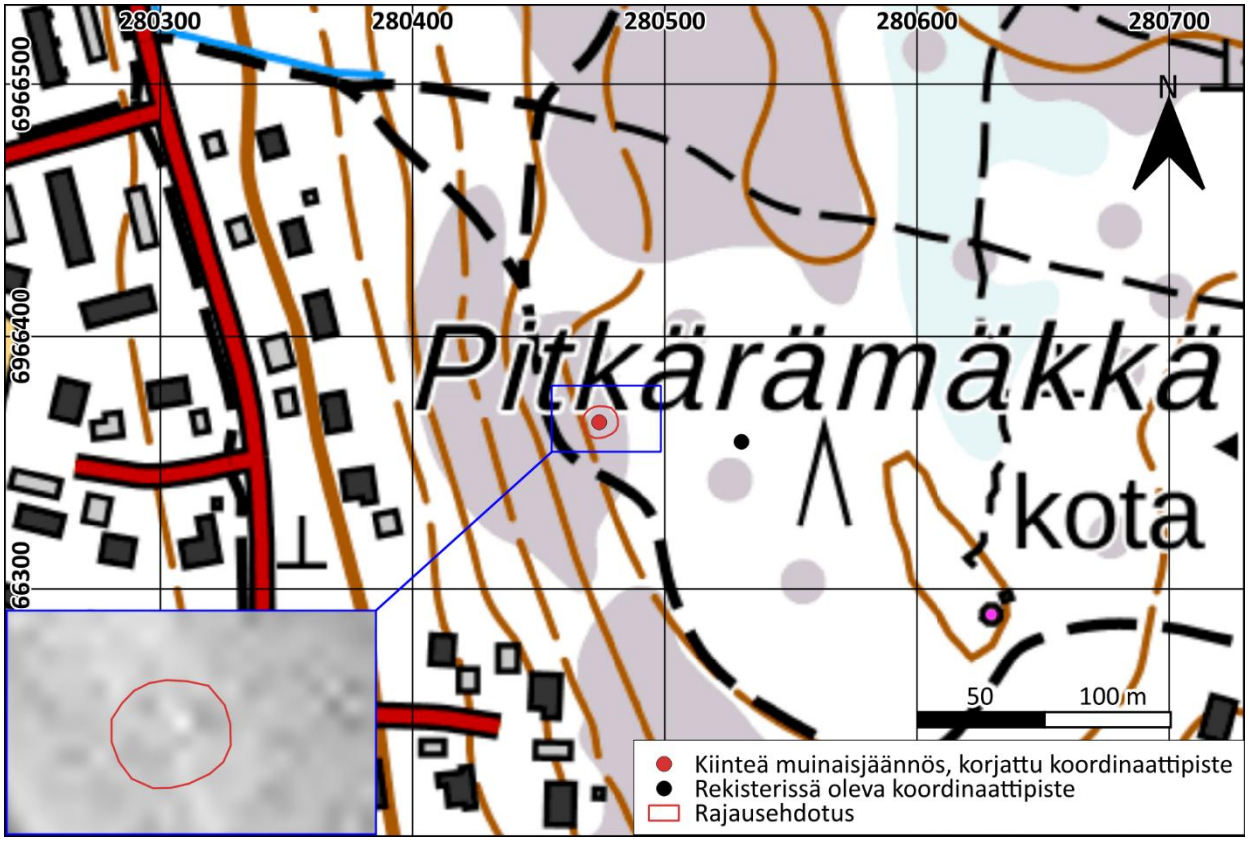

Kuva 15. Kohteen Rautala sijainti ja rajaus. Rekisterissä ollut virheellinen koordinaattipiste on merkitty mustalla pisteellä. Vasemmassa alakulmassa röykkiö rajauksineen 0,5p/m^2-rinnevarjostemallissa. Maastokartta ja laserkeilausaineisto (Maanmittauslaitos). RVT-malli (Kokalj 2025).

Kuva 16. Kohteen Rautala röykkiö. Etualalla kahden metrin mittanauha. Kaakkoon.

2. Karmanttalin miilupakka

Kiinteä muinaisjäännös, muinaisjäännösrekisterin kohde 1000049080.

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat; tervahaudat, hiilimiilut, kivirakenteet; kiukaat, asuinpaikat; talonpohjat

Ajoitus: historiallinen, 1700-luku

N 6965199 E 281761 (miilu 1, pääkohde)

historiallinen, 1800-luku

Korkeus: 67 m mpy.

Aiemmat tutkimukset: Janne Rantanen 2023 ja 2024

Aiemmat löydöt: –

Vuoden 2026 löydöt: –

Muinaisjäännösrekisterin kuvaus huhtikuussa 2026: Vanha tervan- ja sydenpolttopaikka. Nimi Karmanttali saattaa juontua paikalla olleesta metsäpirtistä ja sen asukkaista, joista perimätieto kertoo (lähteistä ks. Tutkimukset-välilehti).

Tarkastus 2024:
”Paikalla on laajalla alueella kangasturpeen ja kuusimetsän peittämiä sysimiilujen pohjia, tervahauta ja pirtin jäännös. Muinaisjäännösalueen laajuus on noin 50 x 40 m. Kohteen vierestä virtaa puro. Miilunpohjat erottuvat maastossa noin 1-1,5 m korkeana tasanteena, jota on kaiveltu sekä ihmisten että eläinten toimesta. Turpeen alla on jopa kymmeniä senttejä paksuja hiilikerroksia. Korkeusmallissa (2m) hahmottuu mahdollisesti yhden suuren lamamiilun ja kahden pystymiilun jäännökset. Tervahauta on kokonaishalkaisijaltaan noin 13-metrinen, vallinharjalta mitaten noin 7-metrinen. Noin viisi metriä pitkä tervanlaskuoja on haudan pohjoispuolella. Tervahautaan tehdyssä kairauksessa saatiin esiin n. 20 cm paksu hiilikerros ja sen alla ohut savikerros, joka on haudan tampattu pohja. Kiukaanraunion kohdalla kangasturvetta raotettiin käsin, jolloin saatiin näkyviin noin nyrkinkokoisia kiuaskiviä. Kiuaskivien välistä kairattiin esiin nokimaata. Kiukaan viereen, arvioidulle huoneenpaikalle, tehdyssä kairauksessa saatiin humuskerroksen alta esiin n. 5 cm paksu kerros lahonnutta puuta ja sen alla n. 10 cm paksu likaisen hiekan kerros.”

Inventointi 7.4.2026: Kohde sijaitsee noin 1,2 kilometriä Kuumetsäntien ja Kuunsillantien risteyksestä itään linnuntietä. Ämmänperkiö niminen pelto ympäröi metsää lännestä pohjoisesta ja idästä. Kohteen paikalla on tehty tuoreet hakkuut ja laikutusta uuden metsän istuttamista varten. Korkeuskäyrä 65 m mpy. läpäisee kohteen, sen pohjoispuolelle jäävää tervahaudan maastoa ei ole hakattu.

Paikalta todettiin rekisterikuvauksen mukaiset kolme hiilimiilua ja yksi tervahauta. Tarkkapiirteisestä 5p/m^2-resoluution rinnevarjostemallista mitattuna kaikki kolme miilua ovat läpimitaltaan 20 metriä. Laserkeilausaineistosta mitatut korkeuserot ympäröivään maastoon ovat 0,5–1,5 metrin luokkaa. Varsinaista rakenteellista eroa miilujen välillä ei ollut – tai ei enää ole – havaittavissa maastossa. Metsäkoneen jättämät urat läpäisivät kaikki kolme hiilimiilua. Miiluja ympäröivässä maastossa oli myös tuoreita laikutuskuoppia, joista oli havaittavissa mustaa noen ja hiilenpalojen sekaista maata.

Muinaisjäännösrekisterin kuvauksessa mainittua tervahaudan pohjoispuolista laskuojaa ei kyetty maastosta erottamaan, eikä sitä ole havaittavissa 5p/m^2-lidaraineistostakaan. Itse tervahauta kohoaa ympäristöstään noin metrin. Sen läpimitta valleineen on 12–13 metriä. Tervahaudasta itään ja itäisimmästä miilusta pohjoiseen todettiin sammaloitunut maantasainen kiukaanraunio.

Oheisen taulukon mukaan ehdotetaan miiluille omia alakohdekoordinaattejaan niin, että muinaisjäännöskohteen koordinaatti osoittaa keskimmäiseen, Miilu 2 pohjoisimpaan ja Miilu 3 itäisimpään miiluun.

***Taulukko 2**. Alakohteiden koordinaattipisteet*

No	Kohde	N	E
1	Miilu 2	6965219	281750
2	Miilu 3	6965197	281775
3	Tervahauta	6965222	281767
4	Kiuas	6965211	281783
5	Maanalainen pirtin jäännös	6965209	281787

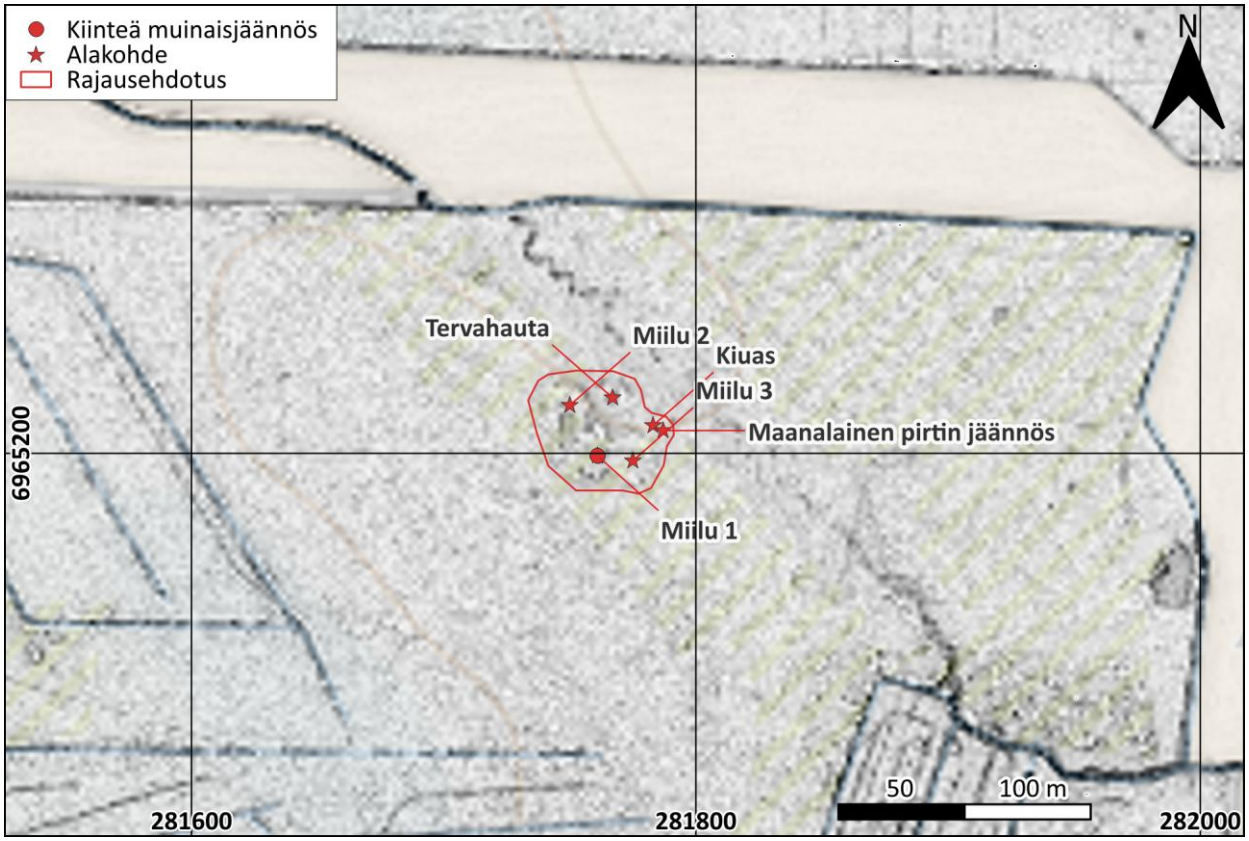

Kuva 17. Kohteen Karmanttalin miilupakka sijainti ja rajaus alakohteineen. Maastokartta ja laserkeilausaineisto (Maanmittauslaitos). RVT-malli (Kokalj 2025).

Kuva 18. Kohteen Karmanttali 2 alakohde Miilu 2 kuvattuna kaakkoon.

3. Koppelonmäki

Poistettu kiinteä muinaisjäännös (ei rauhoitettu), muinaisjäännösrekisterin kohde 1000045312.

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen

N 6965992 E 281124

Korkeus: 62,5 m mpy.

Aiemmat tutkimukset: Janne Rantanen 2022

Aiemmat löydöt: –

Vuoden 2026 löydöt: –

Muinaisjäännösrekisterissä toukokuussa 2026: *”Maanmittauslaitoksen 1:50 000 topografisessa kartassa (v. 2000, karttalehti 2222) on Koppelomäen kohdalla Tervah. -merkintä. Tervahauta on merkitty muinaisjäännöksenä Ilmajoen Ahonkylän osayleiskaavaan 2006. Muihin perus- tai maastokarttoihin tervahautaa ei ole merkitty, eikä selvää tervahautaa erotu maaston digitaalisessa korkeusmallissa. Lokakuussa 2022 tehdyn maastotarkastuksen perusteella topografisen kartan Tervah. -merkinnän osoittamassa paikassa tai sen lähimaastossa ei ole tervahautaa. Koppelomäen maaperä on kivistä moreenia kalliopaljastumin, eli epäedullista vähänkään suuremman tervahaudan kaivamisen kannalta.”*

Inventointi 2026: Poistettua kohdetta ei katsottu tarpeelliseksi tarkastaa maastossa.

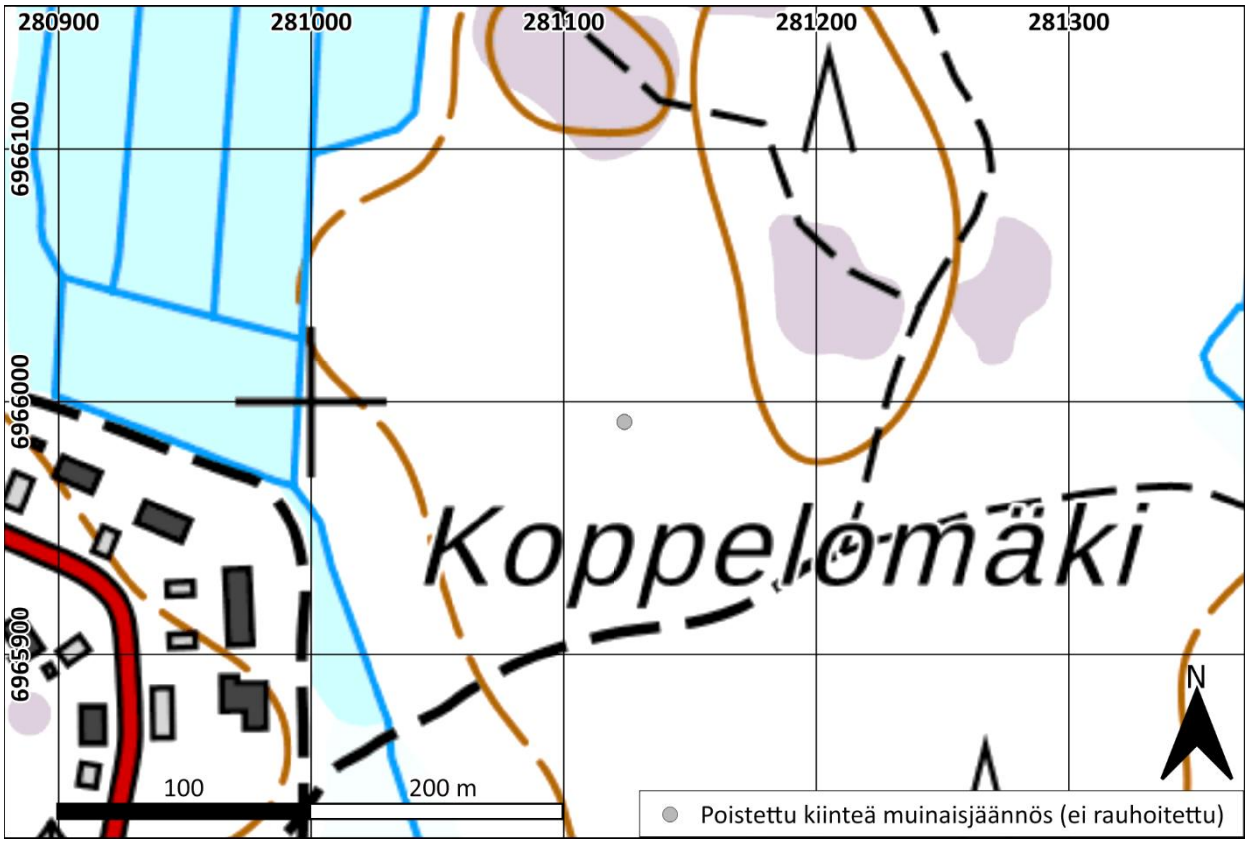

Kuva 19. Kohteen muinaisjäännösrekisteriin merkitty sijainti.

3.2. Inventoinnissa todetut aiemmin rekisteröimättömät kohteet

4. Neiro

Uusi kohde. Ehdotetaan rekisteröitäväksi muinaisjäännösrekisteriin kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: asuinpaikat; kellarit, kivirakenteet; kiviröykkiöt, asuinpaikat; sotilasleirit, maarakenteet; kaivannot; vallit

Ajoitus: historiallinen, 1700-luku, 1800-luku

N 6968227E 280348 (Maakellari 1)

Alakohteet:

N 6968245 E 280357 (maakellari 2, alakohde 1)

N 6968271 E 280339 (maakellari 3, alakohde 2)

N 6968242, E 280346 (vallit, alakohde 3)

Korkeus: 46 m mpy.

Vuoden 2026 löydöt:–

Inventointi 9.4.2026: Kohde sijaitsee Kantatie 67 (Suupohjantie) pohjoispuolisen Ahonkylän levikkeen itäosasta noin 35 metriä pohjoiseen.

Valmisteluvaiheessa havaittiin paikalta kaksi vallien ympäröimää kuoppaa vuoden 2025 5p/m^2-laserkeilausaineistosta laaditusta rinnevarjostemallista.

Tiheäkasvuisesta nuoresta kuusi- ja koivumetsästä todettiin ja dokumentoitiin kolme maakellaria. Kaksi ensimmäistä ovat vain 20 metrin etäisyydellä toisistaan, mutta näkyvyys niiden välillä oli tiheän metsän ja kasvuston vuoksi heikko. Maakellari 3 havaittiin kiertämällä alueen maastoa. Se sijaitsee keskimmäistä kellaria 30 metriä pohjoisempana. Rakenteen päälle oli kaatunut tai kasattu rankapuita. Tämä selittänee, miksei kohde selkeästi erottunut rinnevarjostemallista. Maakairanäytteistä alueelta tuli savensekaista hiekkaa.

Inventoinnin valmisteluvaiheessa tarkasteltuihin historiallisiin karttoihin ei ole kohteen alueelle merkitty maankäyttöä. Vaikuttaa ilmeiseltä, että kohteen maakellarit liittyvät alueella sijainneen ison suon kuivatukseen. Hanke alkoi vuonna 1786, mutta oli välillä useampia vuosia tauolla. Vuosina 1797–1803 paikkakuntalaiset virkamiehet johtivat työt onnistuneesti loppuun. Molempina aktiivisina työvaiheina työssä on käytetty noin 50 Pohjanmaan rykmentin sotilasta. Ilmajokiset suhtautuivat hankkeeseen vaihdellen myötämielisesti tai vastahakoisesti ja pahimmillaan sotilaiden ruokatarpeita on pakko-otettu väestöltä. Joen molemmille puolille kaivettiin laskuojat ja ainakin itäpuolella kaivettu oja on tullut tunnetuksi Sotaojana. (Liakka ja Sarvela 1986, s. 426–428; Alanen 1987, s. 122–125). Sotaoja sijaitsee kohdealueelta noin 800 metriä pohjoiseen. Isomman järjestäytyneen sotilasjoukon tai paikallisista työntekijöistä koostuneen leirin muonitustarpeisiin on hyvin saatettu tehdä kellareita. Lähistöltä ei tavattu merkkejä asumuksien perustuksista. Luultavasti dokumentoitujen rakenteiden yhteydessä on ollut väliaikaismajoituksia, kuten alueelta tunnetut jokisaunat (eli asuinrakennukset, ks. Ilmajoen museot) tai telttoja, joihin paikalta dokumentoitu kaivanto valleineen voisi liittyä. Metallinpaljastintutkimukset eivät paljastaneet metallisignaalikeskittymiä. Kellarirakenteet ovat hyvin säilyneitä ja kohteella voi olla paikallishistoriallisesti merkittävää arvoa.

Maakellari 1: Kylmämuurattu maakellari. Pohjakaavaltaan suorakulmamaisen kellarin seinät sisäpuolelta ovat noin 2 x 3 metriä sivuiltaan. Kellarin sisäosista erottuvien kiviseinärakenteiden ympärille on kasattu maata. Vaihtelevan kokoiset kivet ovat pääasiassa kookkaita sylikiviä. Eräs mitattu kivi oli noin 50 cm pituudeltaan ja paksuudeltaan noin 20 cm. Pohjoisessa kivetys on vain noin 50–65 cm korkuinen ja maavalliton. Kivi- ja vallirakenteiden korkeus nykyiseen epätasaiseen pintamaahan on noin 1–1,5 metriä. Rakenteen länsivalli on jyrkkä. Siellä rinteen juuressa on keskellä 30 cm läpimittainen ja 10 cm syvä kuoppa. Kellarin vallin korkeudeksi lännestä voi arvioida 1,6–1,8 metriä, maasto on siellä muita sivuja matalammalla. Idässä maavalli ei ole yhtä kookas kuin lännessä. Myös tässä suunnassa rinteen juurella on noin 25 cm syvä kuoppa, joka on sivuiltaan noin 40 x 80 cm kokoinen. Etelässä valli on epätasainen ja sen edustalta on myöhemmin

mahdollisesti nostettu maata vallin päälle tai pois. Täällä maarakenteen korkeus ympäristöstä on noin puolitoista metriä. Rakenteen sisäosiin on kaivettu modernia jätettä.

Maakellari 2: Suorakulmamainen pohjakaava, sivut ovat noin kolme metriä pitkät. Kohoaa vaihtelevan korkuisesta ympäristöstään 1–1,5 metriä. Korkeus on noin metrin. Kivien seasta ei ole havaittavissa laastia tai muuta sidosainetta. Poiketen edellä dokumentoidusta maakellarista, tämän kellarin yksikään sivu ei ole matala tai kulkuaukoksi erotettavissa. Tämä luultavasti on pitänyt pohjan lähempänä alkuperäistä tasoa, kun orgaanista materiaalia on kulkeutunut rakenteiden sisälle vähemmän. Kivirakenteiden ympärille on kasattu joka sivulta suunnilleen samankokoiset vallit.

Maakellari 3: Suorakulmamainen pohjakaava, pitkä sivu noin 1,60 m ja lyhyt sivu noin 1,10 m. Sisärakenteiden korkeus on noin 1,10 m. Maavallit ovat päältä tasaiset ja noin metrin leveät. Sisäpuolen kivirakenteessa on jonkin verran maansekaisuutta, eikä laastinjäämiä tai muita sidosaineita ole selkeästi havaittavissa. Selkeää kivirakennetta on nähtävissä vain eteläseinän sisärakenteissa; muut seinät ovat rahkasammaleen peittämiä. Syvälle uurtunut polku kulkee maakellarin kaakkois-etelä-sivua, sen toisella puolella lounaassa on maakivi.

Vallit: Maakellarin 1:n pohjoispuolella ja maakellari 2:n länsipuolella on kuoppa, jonka reunalla on matalat maavallit länsi- ja eteläsivuilla. Vastaavia on vaikeampi erottaa pohjois- ja itäsivuilta. Havaittujen vallien pituus on noin kolme metriä. Kuopan syvyys ainakin sen länsireunalla reilu puoli metriä. Kuopan itäpuolella on kivikasa, jonka murentaneen kannoksi sahatun puun vuoksi kivikasan luonnetta esimerkiksi kiukaanraunioksi ei kyetty varmistamaan.

Kuva 20. Maakellari 1:n läntistä kivirakennetta sisäpuolelta. Länteen.

Kuva 22. Maakellari 2:n pohjoinen kivirakenne. Pohjoiseen.

Kuva 21. Maakellari 1. Kahden metrin mitta osoittaa länsirinteen jyrkkyyttä ja pituutta. Itään.

Kuva 23. Vallikaivannon sisäpuolelta kivikasa kannon yhteydestä. Luoteeseen.

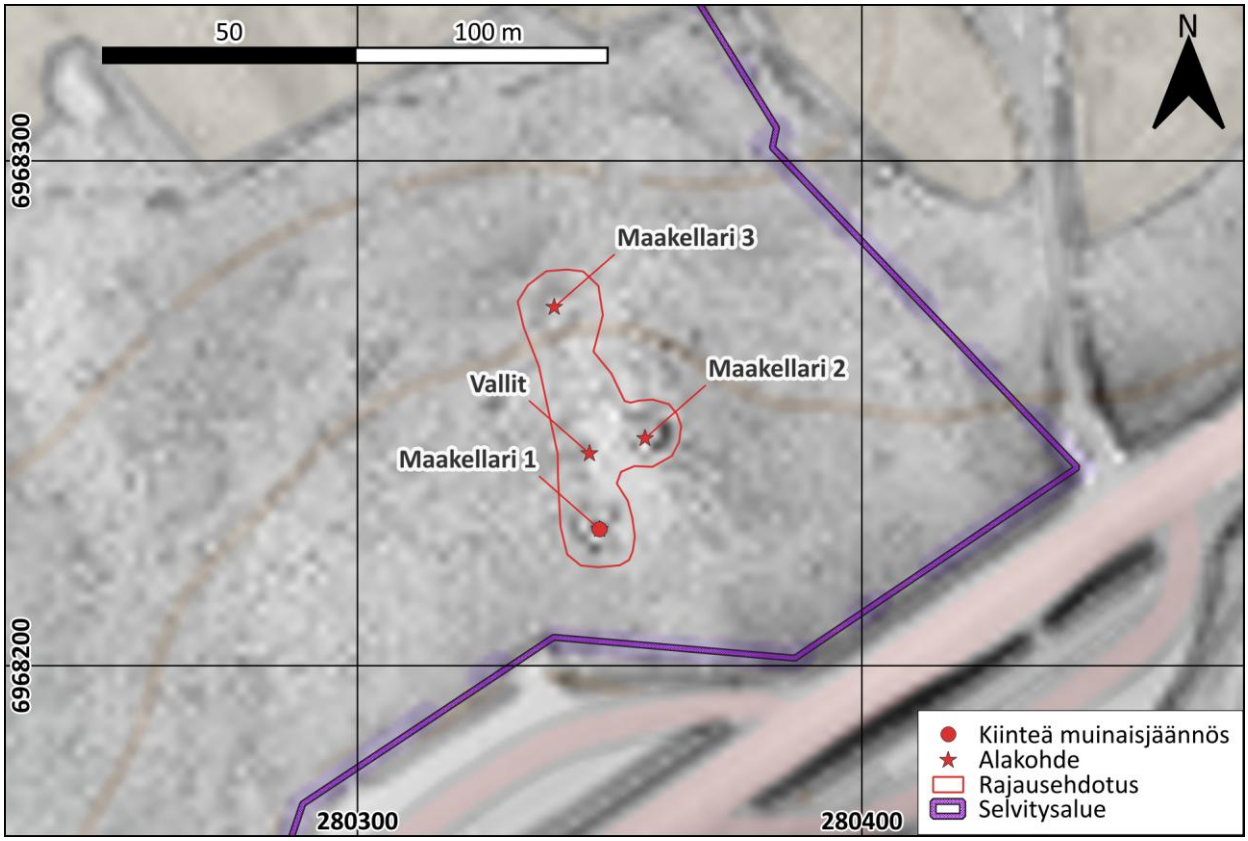

Kuva 24. Kohteen Neiro ja alakohteiden sijainti sekä rajaus. Maastokartta ja laserkeilausaineisto (Maanmittauslaitos). RVT-malli (Kokalj 2025).

Kuva 25. Maakellari 2:n kaivanto ja kivirakenteita. Luoteeseen.

5. Karmanttalin miilupakka 2

Uusi kohde. Ehdotetaan rekisteröitäväksi muinaisjäännösrekisteriin kiinteänä muinaisjäännöksenä.

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut, kivirakenteet, kiviröykkiöt

Ajoitus: historiallinen 1700-luku, 1800-luku

N 6965399 E 282136 (miilu 1, pääkohde)

N 6965391 E 282156 (miilu 2, alakohde 1)

N 6965408 E 282151 (latomus, alakohde 2)

Korkeus: 70 m mpy.

Vuoden 2026 löydöt: –

Inventointi 7.4.2026: Kohde sijaitsee Kuunmetsäntien ja Täysikuuntien risteyksestä noin 1,7 kilometriä itään. Paikalta havaittiin esiselvitysvaiheessa Maanmittauslaitoksen vuoden 2025 5p/m^2-laserkeilausaineistosta kaksi hiilimiilulta vaikuttavaa rakennetta.

Paikalta todettiin kaksi selkeästi ympäristöstään kohoavaa hiilimiilua. Heinikkoisella metsän pohjalla kasvoi noin parikymmenvuotista sekametsää. Paikkaan saattaa liittyä samaa perimätietoa, jota on dokumentoitu liittyen jo rekisteröityyn Karmanttalin miilupakka -kohteeseen, kohde 2 tässä raportissa. "*Tervahauta - Karmantteli. Miilupakka on vanha tervahauta, jonka parhaat käyttöajat ovat olleet 1770–1810 eräistä esineistä päätellen. Vanhat ihmiset kertoivat Karmanttelin vaarista, jolla peljätettiin lapsia, jos nämä olivat olleet häjynkurisia. Vaari oli kuuleman mukaan noen ja tervan tummentama mies. Hän oli elänyt joskus 1800-luvun alussa. Puhuttiin myös Karmanttelin Muorista. Susien sanottiin tulleen kylän yläpäässä myöskin täältä*." (Rajala 1988, s. 321).

Miilu 1: Pyöreäpohjakaavaisen maarakenteen läpimitta ulkovalleineen on 20m. Miilusta on erotettavissa sisäkkäinen vallirakenne ulommasta. Hiilimiilussa on useampia kuoppia, joista näkyy nokea ja hiilen paloja. Rakenteesta on havaittavissa kahdet erilliset vallit. Sisävallien muodostamaan rakenteen läpimitta on noin 13,5 metriä. Tämän perusteella miilunpohjaa on todennäköisesti uusiokäytetty.

Miilu 2: Sekoittunut iso miilunpohja, jossa on paljon kuoppia. Alkuperäisen pohjakaavan muoto on epäselvä. Rakenne erottuu maastosta hyvin, etelässä se erottui ympäristöstään yli metrin korkuisena. Läpimitaltaan maarakenne on noin 28 metriä. Osa kuopista lienee syntynyt miilunpolton jälkeisessä hiilen talteenotossa. Moni vaikuttaa eläinten tekemiltä.

Latomus: Miilujen välissä noin viisi metriä pohjoiseen on rakenteeton kivikasa, se on kooltaan noin 2 x 1 metriä ja 40 cm korkea. Kivet ovat paikallaan löysästi ja kolisevat. Maakairanäytteen perustella latomuksen alla ja siitä pohjoiseen on pinnassa nokista maata. Miilujen hiilituotantoa on voitu varastoida paikalla. Kivien löysyyden perusteella kyseessä voi olla romahtanut kiuas tai miilujen raivauksesta muodostunut röykkiö. Pohjoispuolen metsänpohjan heinikkoisuus voisi viitata myös siihen, että paikalla on viljelty ja röykkiö saattaa olla muodostunut pellonraivauksesta.

Kuva 26. Hiilimiilujen yhteydestä dokumentoitu kiviröykkiö. Pohjoiseen.

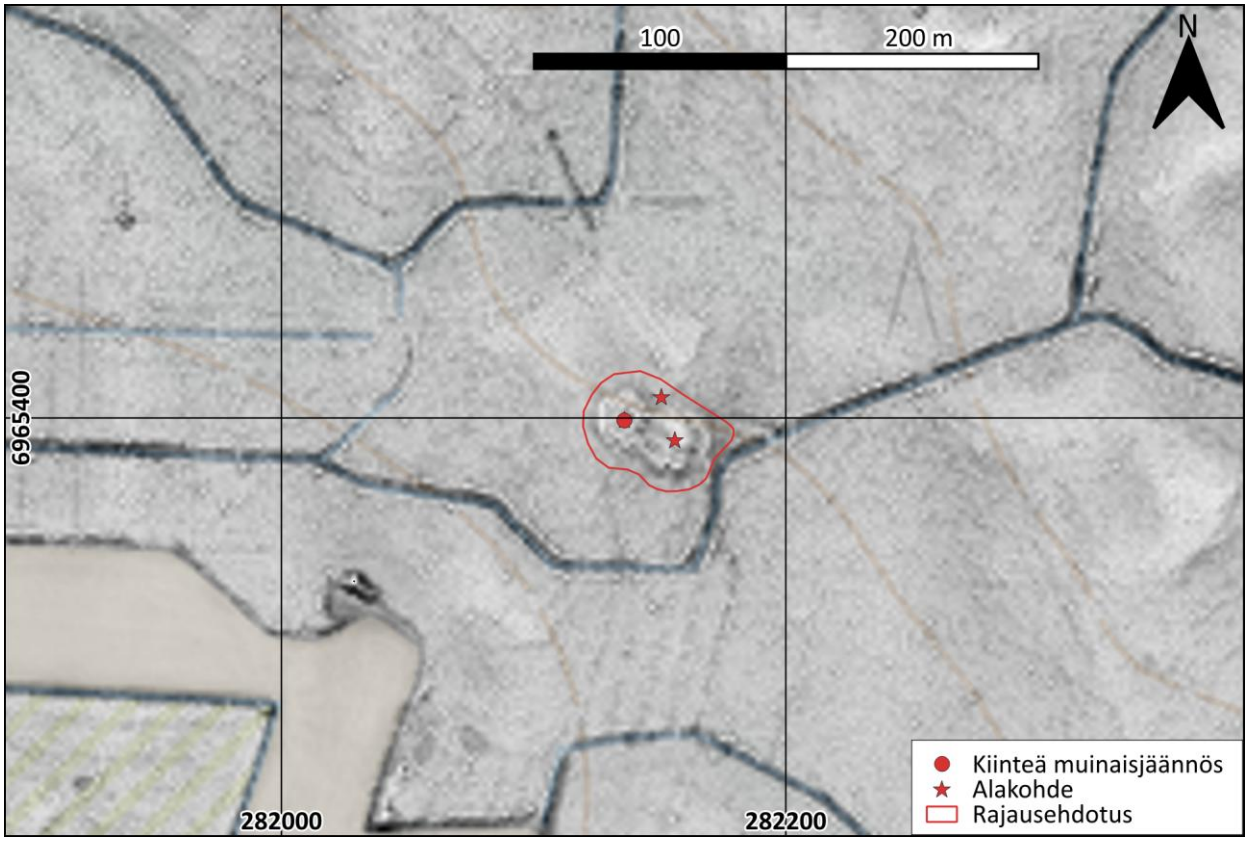

Kuva 27. Kohteen sijainti merkitty punaisella pisteellä tai tähdillä ja rajaus punaisella viivalla. Maastokartta ja laserkeilausaineisto (Maanmittauslaitos). RVT-malli (Kokalj 2025).

Kuva 28. Karmanttalin miilupakka 2 alakohde Miilu 2 kohoaa selkeästi ympäristöstään. Luoteeseen.

6. Elomaa

Uusi kohde. Ehdotetaan rekisteröitäväksi muinaisjäännösrekisteriin muuna kohteena.

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat

Ajoitus: historiallinen, 1700-luku

N 6964950 E 279986

Korkeus: 63 m mpy.

Vuoden 2026 löydöt: –

Inventointi 7.4.2026: Kohde sijaitsee Tuomiluoman varrella, Tuominiementien ja Kuukiven tien risteyksestä 250 metriä luoteeseen. Paikalle oli merkitty isojakokarttaan niityille kaksi tervahautaa Tuomiluomaan idästä laskevan ojan molemmille puolille. Lisäksi karttoihin oli merkitty rakenteita, jotka luultavasti olivat aumakatoksia. (Stierwald 1771). Kolme vuotta vanhemmassa saman piirtäjän kartassa tervahautoja on vain yksi, jonka merkintä rakenteineen oli hieman eri kohdassa. (Stierwald 1768).

Nykyisin peltokäytössä oleva alue käytiin tarkastamassa olettaen, että mahdolliset rakenteet ovat pellonraivauksen ja käytön myötä tuhoutuneet. Oletus vahvistui, mutta ojan eteläpuolelta muokatulta pellolta havaittiin nokinen ja hiilinen läikkä lähellä paikkaa, johon toinen aumakatoksista oli merkitty. Ojan pohjoispuolella on lato mahdollisesti juuri vanhan tervahaudan sijainnin kohdalla ja se oli inventointihetkellä muokkaamaton pelto, joten paikalta ei saatu havaintoja tervahaudasta tai siihen liittyvistä rakenteista.

Kohdetta ehdotetaan rekisteröitäväksi muuksi kohteeksi sen elinkeino-, asutus, ja paikallishistoriallisen informaatioarvonsa vuoksi. Koordinaatti osoittaa kohtaan, josta nokista maata havaittiin. Ehdotettu alueraja kohteelle on tehty nuoremman isojakokartan (Stierwald 1771) mukaan.

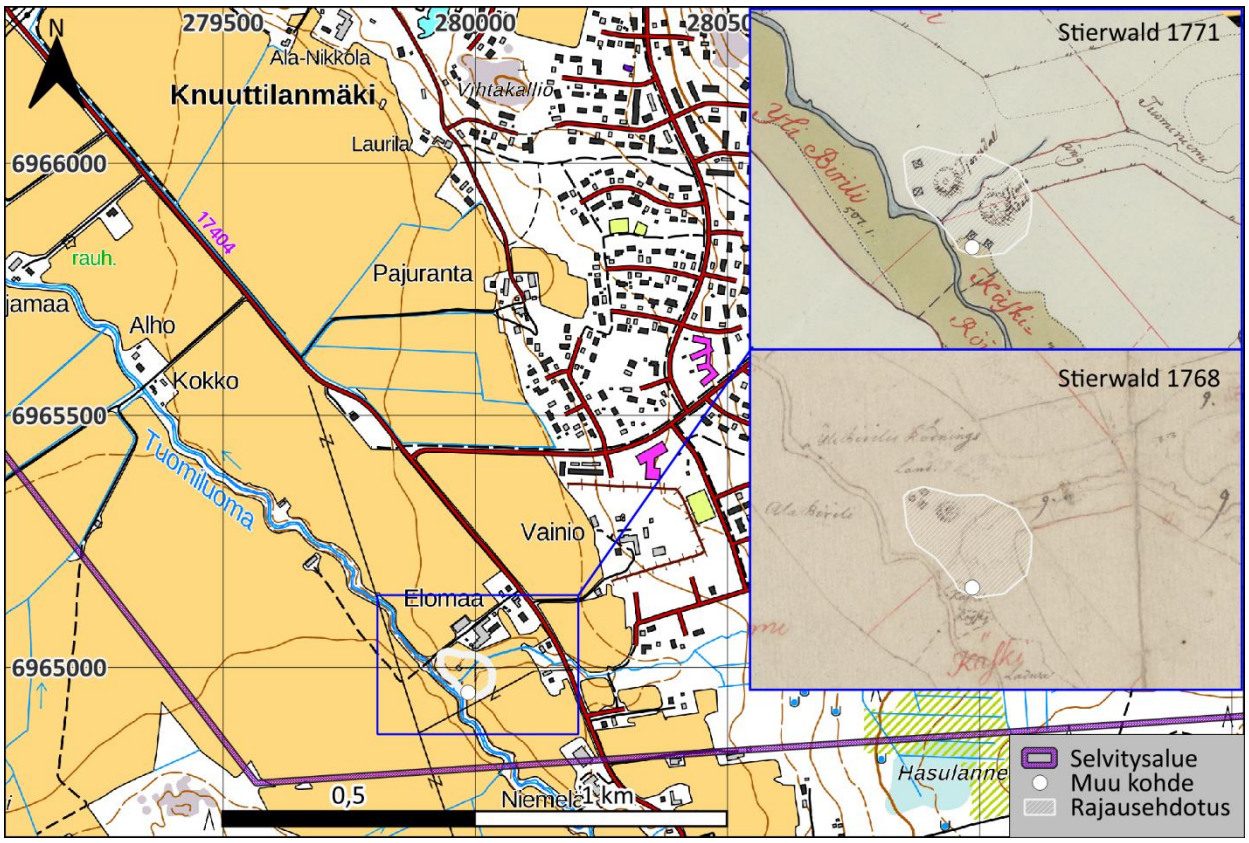

Kuva 29. Kohteen Elomaa sijainti maastokartalla. Maastokartta ja laserkeilausaineisto (Maanmittauslaitos). RVT-malli (Kokalj 2025).

7. Käpälämäki

Uusi kohde. Ehdotetaan rekisteröitäväksi muinaisjäännösrekisteriin muuna kohteena.

Tyyppi: työ- ja valmistuspaikat, hiilimiilut

Ajoitus: historiallinen

N 6965796 E 280962

Korkeus: 63 m mpy.

Vuoden 2026 löydöt: –

Inventointi 7.4.2026: Kohde sijaitsee Harjukallion ja Käpälämäentien risteyksestä noin 60 metriä itäkoilliseen, Käpälämäessä Ahonkylän taajama-alueen itälaidalla. Paikalta havaittiin esiselvitysvaiheessa Maanmittauslaitoksen vuoden 2025 5p/m^2-laserkeilausaineistosta tehdystä rinnevarjostemallista hiilimiilulta tai tervahaudalta vaikuttava rakenne.

Tultaessa tarkastamaan kohdetta havaittiin, että paikalle rakennettiin aktiivisesti tietä Ahonkylän Frisbeegolfparkin uuden pysäköintialueen tarpeisiin. Uusi tie on rakennettu mahdollisesti paikalla sijainneen hiilimiilun tai tervahaudan kohdalle niin, ettei siitä ole jäänyt ehjiä rakenteita ollenkaan. On myös mahdollista, että maarakenteita on ollut paikalla kaksi, mutta selkeämmän rakenteen itäpuolinen ilmiö rinnevarjostemallissa oli epämääräisempi, tai se oli jo vahingoittunut ennen aineiston talteenottoa. Uuden tienpohjan etelälaidalta havaittiin joitain noensekaisia laikkuja väliaikaisten maaläjityksien yhteydestä. Yhdestä 30 x 30 cm laikusta havaittiin hiiltä.

Kohdetta ehdotetaan rekisteröitäväksi muu kohde -lajille sen elinkeino-, asutus, ja paikallishistoriallisen informaatioarvon vuoksi.

Kuva 30. Mahdollinen hiilimiilu olisi rinnevarjostemallin perusteella sijainnut kuvassa vasemmalla näkyvistä edustan maakasoista oikealle. Maakasojen luota löytyi nokilaikkuja. Lounaaseen.

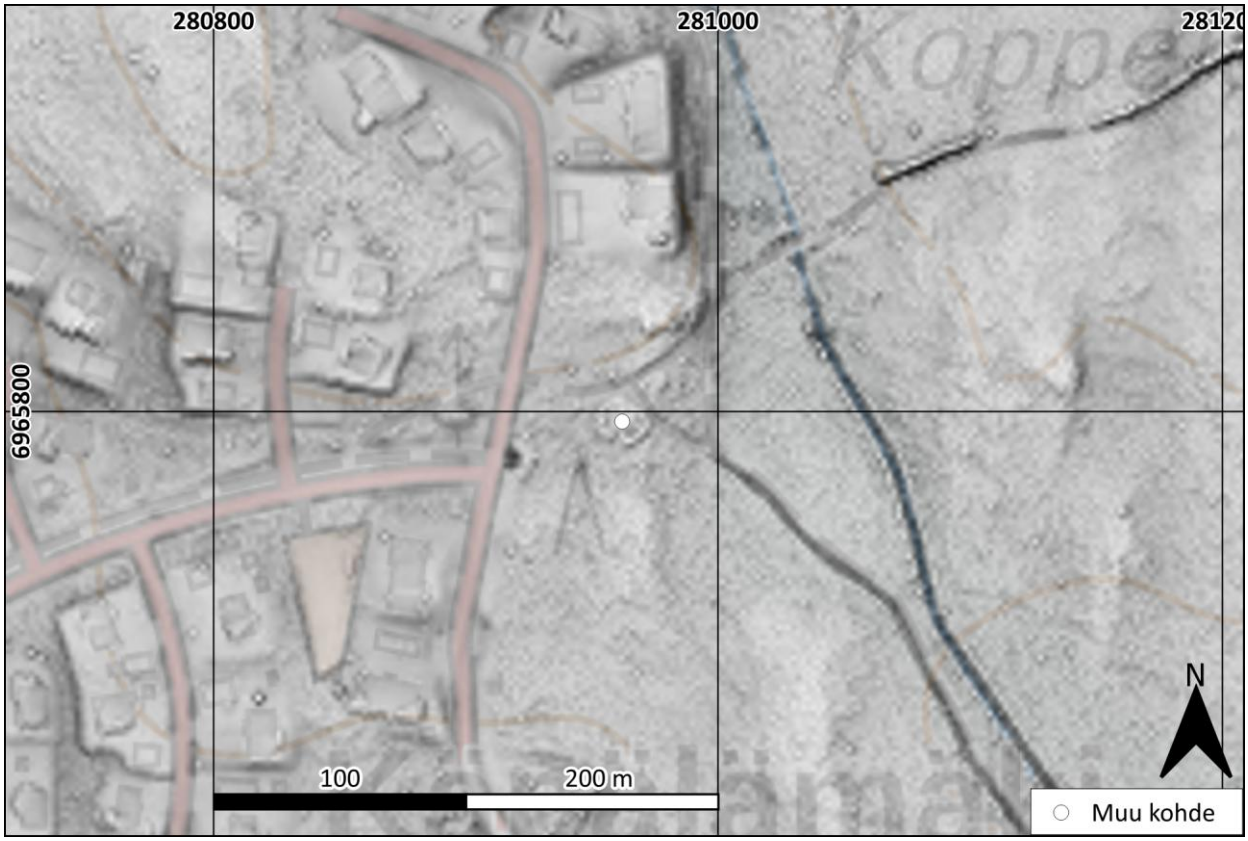

Kuva 31. Kohteen sijainti merkitty valkoisella pisteellä. RVT-rinnevarjostemallin havainnollistama mahdollinen hiilimiilu on ilmeisesti tuhoutunut tienrakennustöissä. Maastokartta ja laserkeilausaineisto (Maanmittauslaitos). RVT-malli (Kokalj 2025).

Kuva 32. Mahdollisesti tuhoutuneesta hiilimiilusta tai tervahaudasta kertova hiilensekainen nokilaikku. Luoteeseen.

4. Yhteenveto

Ilmajoen Ahonkylän yleiskaava-alueen arkeologisen inventoinnin valmisteluvaiheessa selvitettiin, ettei alue ole ollut rannansiirtymän, topografian tai maaperän olosuhteiden puolesta erityisen suotuisa pyyntikulttuurin asutukselle. Laserkeilausaineistosta paikannettiin mahdollisia hiilimiiluja ja muita ilmiöitä tarkastettavaksi maastossa. Valmisteluvaiheessa kartta- ja nimistöaineistosta havaituista pois käytöstä jääneistä historiallisista asuinpaikoista (Karmanttali ja Typpelä) ei havaittu merkkejä maastotöissä, kuten ei vuoden 1709 pitäjänkartan Seinäjoen ratsutiestäkään.

Ennen inventointia hankealueelta tunnettiin kaksi rekisteröityä muinaisjäännöskohdetta. Rautala (kohde 1) on esihistoriallinen hautaröykkiö ja Karmanttalin miilupakka (kohde 2) on 1700–1800 luvulle ajoitettu hiilimiilu- ja tervahautakohde. Maastotöiden dokumentoinnin perusteella Rautalan röykkiön paikkatiedot korjattiin muinaisjäännösrekisterin koordinaateista 56 metriä lännemmäksi. Kohteelta Karmanttalin miilupakka dokumentoitiin kolme hiilimiilua ja tervahauta.

Inventoinnissa alueelta todettiin kaksi uutta kohdetta, joita ehdotetaan rekisteröitäviksi kiinteinä muinaisjäännöksinä. Laserkeilausaineistosta erottuneiden kuoppien perusteella paikannettu Neiro on historiallisen ajan asuinpaikka (kohde 4). Paikalta dokumentoitiin kolme maakellaria sekä kaivanto, jossa oli kaksi maavallia. Kirjallisuuden perusteella kohde todennäköisesti liittyy 1800-luvun taitteessa suoritettuun Alajoen alueen suonkuivatukseen. Kohde vaikuttaa säilyneen myöhemmältä maankäytöltä hyvin ja sillä voi olla erityistä paikallishistoriallista arvoa. Karmanttalin miilupakka 2 kohteelta dokumentoitiin kaksi hiilimiilunpohjaa ja kiviröykkiö. (Kohde 5).

Kahta esiselvitysvaiheessa havaittua, mutta maastotöissä tuhoutuneiksi todettua hiilimiilu- tai tervahautakohdetta ehdotetaan rekisteröitäväksi informaatioarvollisista syistä muu kohde -statukselle. Elomaan (kohde 6) isojakokarttaan merkityt tervahaudat todettiin pellolle tuhoutuneeksi. Käpälämäen (kohde 7) mahdollinen hiilimiilunpohja on todennäköisesti tuhoutunut tien rakentamisen myötä vuoden 2025 laserkeilausaineiston keruun jälkeen.

Turussa 25.5.2026

Sampsa Perälä, FM

Maanala Oy

Oulussa 25.5.2026

Risto Nurmi,

Maanala Oy

5. Lähteet

Internetlähteet:

Avoimen tiedon keskus, Jyväskylän yliopisto. [https://jyx.jyu.fi/jyx/].

Geologian tutkimuskeskuksen ylläpitämä Hakku-paikkatietopalvelu [Aineisto ladattu 5/2025, https://hakku.gtk.fi/].

Hakonen, A. 2025. *GLARE (Post-Glacial Land Adjustment Regenerator)* model. [https://github.com/Hakonaki/land-uplift-recons].

Helsingin yliopiston digitaalisten ihmistieteiden keskuksen ylläpitämä Nimisampo-verkkopalvelu. [https://nimisampo.fi/fi/].

Kotimaisten kielten keskuksen ylläpitämä Digitaalinen Nimiarkisto [https://nimiarkisto.fi/].

Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna-karttapalvelu [https://kartta.paikkatietoikkuna.fi].

Museoviraston ylläpitämä Kulttuuriympäristön palveluikkuna [https://www.kyppi.fi/palveluikkuna /portti/read/asp/default.aspx].

Ilmajoen museot. [https://www.ilmajoenmuseot.fi/museoreitti/alajoki-sauna/. Viitattu 7.5.2026.] [https://www.ilmajoenmuseot.fi/]

Kirjallisuus, tutkimusraportit ja kartat:

Alanen, A. J., Etelä-Pohjanmaan historiatoimikunta & Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto. 1987. *Etelä-Pohjanmaan historia: 4, 2, Etelä-Pohjanmaan talouselämä, 1721–1809*. Näköispainos. Seinäjoki. Etelä-Pohjanmaan maakuntaliitto.

Colleen Anders 1763. *Geographisk Charta öfver Ilmola Moder Soken, utom Ala och Perä Seijnejockij Byar i Öster Bottens Höfdingedömmes Södra Fögderij.* Avoimen tiedon keskus, Jyväskylän yliopisto.

Itäpalo, Jaana 2023. *Kuortane, Ilmajoki, Seinäjoki 2022 – Napalankallioiden, Hietaharjunkankaan ja Palopättäränmäen tuulivoimahankkeen arkeologinen inventointi.* Keski-Pohjanmaan Arkeologiapalvelu.

Kokalj, Ž. 2025. *Standardizing visualization in ancient Maya lidar research: Techniques, challenges, and recommendations.* Archaeological Prospection, 32 (4), 967–988. DOI: 10.1002/arp.70002.

Koskinen, Juuso, Poutiainen, Hannu ja Jussila, Timo. *SEINÄJOKI-ILMAJOKI Kantatie 67:n parannussuunnitelman muinaisjäännösinventointi 2020.* Mikroliitti Oy.

Liakka, Niilo ja Sarvela, Jaakko. 1986. *Ilmajoen pitäjä*. Näköispainos. Ilmajoki. Ilmajoen kunta.

Mört, Kristoffer 1709. *Cartha Öfwer Ilmola Sochn och en dehl byar i Storkyrå Sochn.* Avoimen tiedon keskus, Jyväskylän yliopisto.

Peruskartta 1953. *2222 05 Tuomikylä*. 1:20 000. Maanmittaushallitus.

Pitäjänkartta 1847. *Karttalehti 2222 05+06 Tuomikylä.* Maanmittaushallituksen historiallinen kartta-arkisto, Kansallisarkisto.

Rajala, Esko 1988. *Tuomikylä sanoin ja kuvin.* Ilmajoki. Kirjapaino IL-MO.

Stierwald Karl Fredrik 1768. *Geometrisk Charta öfwer Åker och Änges Marken till Nybyggenen Tuominiemi och Hopiawuori uti Ilmola sockn Korsholms Södra Härad och Österbotns Höfdingdöme.* Ilmajoki 6:9. Maanmittauslaitoksen arkisto.

Stierwald Karl Fredrik 1771. *Karta öfver större delen Ilmola moder sockens ängar vid Stora ån, Seinäjoki, Neidonluoma och Tjäximäx; Charta delen 3*. E46:7/1–10 Kirkonkylä. Maanmittaushallituksen uudistusarkisto, Kansallisarkisto.

Torvinen Markku 1973. *Ilmajoen inventointi 1972.* Museovirasto.